

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum deus immediatus agat per intellectum quàm per
voluntatem vel econuerso.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

6 Quantum ad secundum quod querit questio, dicendum quod Deus non solum vult se, sed & alia a se, quod patet primo ex comparatione potentie ad obiectum sic, cum munus obiecti non excedit latitudinem potentie, sed bonum quod est obiectum voluntatis extendit se ad bonum diuinum & ad bona creata, ergo ad omnia haec extendit se voluntas in quocumque sit siue in deo, siue in creatura.

7 Secundo patet idem ex operatione diuina circa res creatas, quia omne quod agit libere, agit per voluntatem in qua est formaliter conditio libertatis, sed Deus produxit, & conseruat creaturas libere, vt probatum fuit supra dist. 35. q. 1. 2. & 3. Ergo produxit & conseruat eas per voluntatem, non ergo vult solum se, sed & alia a se. Hanc autem rationem prima solum probat quod Deus potest velle alia a se, & non quod actu velit, quia non oportet omnem potentiam semper actu ferri in omnia quae continentur sub communitate sui obiecti, sed secunda probat quod etiam actu velit alia a se.

8 Ad Primum argumentum dicendum quod aliquid potest esse volitum dupliciter. Vno modo quia est commodum volenti, & tale velle oritur ex indigentia volentis vera vel aestimata, sicut esuriens, vult cibum, & auarus pecuniam, & tale velle pertinet ad amorem concupiscentiae. Alio modo est aliquid volitum, non quia sit commodum volenti, sed alii, decet tamen volentem, sicut liberalis vult dare pecuniam. Primo modo Deus non vult alia a se, quia bonum nostrorum non indiget. Sed secundo modo vult, quia decet bonitatem diuinam communicari rebus creatis & manifestari in eis. Ad formam argumenti dicendum est quod cuiuscumque sufficit aliquid volitum tale, nihil aliud vult tanquam suum commodum, quia nullo indiget, potest tamen aliud velle propter commodum alterius, & propter suam decentiam, & sic est de deo, vt dictum est.

9 Ad secundum dicendum quod non omnis actus voluntatis est desiderium vel delectatio, sed solum ille qui pertinet ad amorem concupiscentiae, qui est amor commodi praesentis vel absentis, habiti vel non habiti, de quo procedit argumentum sed in deo non ponimus hunc amorem, nec talem actum voluntatis respectu creaturarum, sed solum amorem quo vult eis bonum propter decentiam suam, non quin aliter decentia sua saluaretur, sed quia sic manifestatur.

QVAESTIO SECUNDA.

Vtrum Deus immediatus agat per intellectum quam per voluntatem, an e conuerso.

Non est apud Thomam, specialis haec de re questio. Sed vide quae dicuntur. 1. q. 14. ar. 4. & q. 19. ar. 4.

Secundo queritur, vtrum Deus immediatus agat per intellectum, quam per voluntatem an e conuerso. Et videtur quod per intellectum, quia res opposito modo comparantur ad deum & ad nos, quia scientia dei est causa rerum, sed nostra causatur a rebus, sed in nobis est motus a rebus ad intellectum, & mediante intellectu ad voluntatem, ergo e contrario debet esse in deo, vt in ipso sit secundum nostrum modum intelligendi: primo motus a voluntate in intellectum, & deinde ab intellectu ad res, si sic tunc Deus agit immediatus per intellectum quam per voluntatem.

2. Item per illud vnumquodque immediatus agit per quod magis assimilatur effectui, vel effectus ipsi, quia vnumquodque agit sibi simile quantum potest, sed Deus magis assimilatur rebus vel potius res Deo quantum ad intellectum quam quantum ad voluntatem, quare &c. Probatio minoris, quia res creatae potissime assimilantur Deo quantum ad rationes ideales, quae pertinent ad intellectum, & non ad voluntatem, quare &c.

3. IN CONTRARIUM arguitur, quia ille actus magis de propinquo se habet ad productionem rerum quo positio ponitur rerum productio, quam ille quo positio ponitur rerum productio. Sed primus est actus voluntatis, secundus autem est actus intellectus, ergo &c. Probatio minoris, quia sequitur, Deus vult aliquid producere, ergo illud producat sicut est volitum produci. Sed non sequitur Deus scit aliquid producere, ergo illud produceretur (multa enim scit quae non facit) quare &c.

4. RESPONSIO. Circa questionem istam est duplex modus dicendi. Vnus est quod Deus vel angelus immediatus attingunt effectum per intellectum quam voluntatem, quod declarat sic, Duplex est exemplar. Vnum quod est exemplar tantum sicut imago quae est in pariete respectu imaginis quae ad eius similitudinem fit in aere. Aliud est exemplar, quod est simul exemplar & principium factuum, sicut est figura sigilli respectu figure per sigillum impressae in cera. Et hoc inter est inter alia exemplaria, quia respectu effectus immediatus se habet manus artificis quam primum exemplar, sicut ad imaginem sculptam in aere immediatus se habet manus artificis imaginem sculptam, quam imago parietis ad cuius similitudinem alia sculpsit, sed secundum exemplar quod est factuum immediatus se habet ad effectum, quam manus artificis, sicut figura cere immediatus fit a sigillo, quam a manu artificis applicantis sigillum.

Ex hoc sic arguitur, exemplar factuum immediatus attingit effectum, quam quocumque applicans ipsum, sed idea existens in intellectu diuino est exemplar factuum, ergo immediatus attingit effectum quam voluntas diuina, quae quodam modo quasi manus applicat ipsam, sed si idea immediatus attingit quam voluntas, idea autem pertinet ad intellectum, patet quod intellectus immediatus se habet ad effectum quam voluntas. Maior patet, minor probatur, quia exemplar non factuum prius imprimit suam similitudinem in oculis artificis quam imprimatur eius similitudo in materia exteriori, vt patet in exemplo posito, nunquam enim similitudo imaginis existens in pariete fieret per artificem in aere nisi primo imprimeretur in oculis, vel in mente artificis. Vnde artifex caecus nunquam faceret imaginem in sigillo ad similitudinem imaginis in pariete, sed idea diuina non prius imprimitur artificis quam effectus, quia intellectus diuinus qui est quasi diuinus oculus nullam impressionem recipit, nec ab intellectu diuino imprimitur in voluntate, quia voluntas non est talis impressionis susceptiva, ergo ipsa non est exemplar tantum, sed exemplar factuum, & haec fuit minor, sequitur ergo conclusio.

6 Hic autem est multiplex defectus. Primus est quia haec opinio non solum nititur probare quod intellectus se habet magis de propinquo ad productionem rerum quam voluntas, sed etiam quod per actum intellectus res immediate producantur, accipit enim quod sicut per applicationem sigilli immediate efficitur figura eius in cera, sic per applicationem ideae ad intellectum pertinentis efficitur res extra: ostensum est autem dist. 35. q. 1. quod neque per actum intellectus, neque per actum voluntatis aliquid extra producatur immediate.

7 Secundus defectus est, quia distinctio quam ponit de exemplari nulla est, nullum enim exemplar manens sub ratione exemplaris potest esse factuum vel impressum: cuius ratio est, quia omne illud quo agens agit, non vt in strumento, sed vt ratione agendi, est in agente subiectiuum vel intrinsecum saltem, & non solum se habet ad ipsum obiectiuum & extrinsecum, sicut agit ignis per calorem & securis per acutiem, & sic de ceteris, sed exemplar retentum sub ratione exemplaris, solum se habet ad artificem obiectiuum (est enim illud ad quod artifex inspiciens operatur, vt dictum fuit supra, dist. 36. q. 3. cum ageretur de ideis) ergo nullum exemplar retentum sub ratione exemplaris potest esse principium factuum, sicut illud quo agens formaliter agit.

8 Quod autem dicitur de figura sigilli, quod habet rationem exemplaris factui respectu figure, quae mediante sigillo imprimitur cere, non est vera, in tali enim impressione figura sigilli nullo modo habet rationem exemplaris, quia ad figuram sigilli non oportet inspicere sigillantem, imo si sigilli casu caderet in aqua, ipsa configuraretur sigillo, et caecus qui omnino ignoraret, an esset aliqua figura in sigillo aequae bene sigillaret sicut videns, non est ergo exemplar, cum ad ipsam artifex operans non inspiciat, sed est mere principium factuum, sicut acuties in securi, de qua nullus diceret quod esset exemplar in secando, falsa est ergo illa distinctio, & per consequens falsa est maior propositio, quae in hoc fundatur. Minor etiam falsa est, quia idea diuina vt idea non vt essentia diuina (quia sic omnia absoluta sunt idem cum potentia, quae est principium factuum) sed retenta sub ratione ideae est tantum exemplar, & cum dicitur quod non, quia quod est exemplar tantum, prius imprimit similitudinem suam artifici quam materiae exteriori, verum est solum

vbi artifex talis est, quod oportet eum accipere cognitionem rei sciendæ ab extrinseco. Deus autem qui ex se omnia nouit habet apud se omnia rerum exemplaria absque hoc quod ipsi aliquid imprimatur.

9 Alius est modus dicendi quæ credo verior, quod in omni agere a proposito creato vel increato, voluntas magis de prope se habet ad productionem rei, quam intellectus, vel secundum rem, vbi intellectus & voluntas realiter differunt, vel secundum rationem, vbi differunt solum secundum rationem, ut in deo, quod patet primo, quia in habentibus ordinem plus distant extrema ab inuicem, quam distet medium ab extremis, sed in agente a proposito siue liberè, hæc se habent per ordinem, scire, velle, & operari, ita quod scire & operari sunt extrema inter quæ medium est velle, ergo magis de prope se habet velle ad operari quam scire. Maior de se patet, probatio minoris, quod enim operari sit vltimum supponens scire & velle, patet: quia aliter non esset opus a nostro proposito. Itæ constat quod velle supponit scire. Ergo velle est medium inter scire & operari.

10 Secundò patet idem sic, qualem ordinem realem habent actus voluntatis, & intellectus in illis, in quibus differunt realiter, talis ordinem rationis habet in illis in quibus differunt solum secundum rationem, sed in nobis, in quibus differunt realiter habent talem ordinem realem quod actus voluntatis immediatus se habet ad operationem artis, quam actus intellectus etiam secundum istos, ergo in deo in quo actus intellectus & voluntatis solum differunt secundum rationem, talis est ordo rationis, quod actus voluntatis immediatus se habet ad productionem rerum creaturarum quæ producuntur per artem diuinam, quam actus intellectus.

11 A D Primum argumentum dicendum quod opposito modo comparantur res ad nos, & ad deum quoad scire, quia scientia nostra causatur a rebus, scientia autem dei est causa rerum, sed supposito scire, simili modo se habet Deus ad producendum res creatas, sicut nos ad producendum res artificiales quantum ad hoc quod vtrobique immediatus se habet ad productionem rerum voluntas, quam intellectus.

12 A D Secundum quum dicitur quod per illud agit immediatus, per quod magis assimilatur effectui, vel effectus ipsi. Dicendum quod hoc non habet veritatem in his quæ sunt per artem, quia artifex non assimilatur sibi, vel alicui quod in ipso sit principium agendi effectum quem facit: sed exemplari vel ei quod concipit (quod idem est) exemplar autem nihil est superius artificis, nisi per accidens in quantum posset contingere quod aliquis vellet seipsum depingere utens seipso ut exemplari, sed ea quæ sunt per accidens non cadit sub arte. Vnde actio artis non est vniuoca: & per assimilationem artificii ad artificem, vel ad aliquid quod in ipso sit principium agendi, sed est per assimilationem artificii ad exemplar quod artifex inspicit, vel concipit, quia exemplar in quantum huius nullo modo est principium factuum, cum ergo Deus perducatur res per artem nulla est quædam assimilatio rerum ad deum secundum id quo agit, sed secundum exemplar quod inspicit, & illud est idea quæ primo & principaliter pertinet ad intellectum, non ut principium quo agit, sed solum ut exemplar quod inspicit. In naturalibus etiam maior propositio non habet veritatem, quia sicut effectus magis assimilatur principali agenti, quam instrumentali, sicut filius plus assimilatur patri, quam semini, licet instrumentum immediatum se habeat ad effectum quam principale agens, sic effectus magis assimilatur principali principio agendi, licet sit remotius, quam minus principali, licet sit propinquius: vnde in nulla materia maior propositio habet vniuersaliter veritatem. Posset etiam dici ad minorem, quod res non magis assimilatur Deo quantum ad intellectum, quam quantum ad voluntatem, quia idea ad quam est assimilatio nihil est ipsius intellectus nisi obiectiuè, secundum quem modum ipsa se habet (licet secundario) ad voluntatem: sicut enim intellectus diuinus apprehendit essentiam suam ut imitabilem a creaturis, sic voluntas diuina vult eam imitari a creaturis.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum voluntas congruè distinguatur in voluntatem signi & beneplaciti.

Thom. 1. q. 59. ar. 11.

Tertio queritur vtrum voluntas congruè distinguatur in voluntatem signi & beneplaciti. Et videtur quod non, quia Deus nihil operatur nisi volens, omnis ergo operatio dei pertinet ad voluntatem beneplaciti, sed voluntas signi distinguatur contra voluntatem beneplaciti, ergo operatio non pertinet ad voluntatem signi, cuius oppositum dicitur in litera.

2 Item aut illud quod Deus vult voluntate signi, vult voluntate beneplaciti, aut non, si non, falsa sunt signa quibus signatum non concordat, si sic frustra distinguatur vna contra alteram.

3 IN CONTRARIUM est commune dictum: & Magister in litera.

4 RESPONSIO. Communiter dicitur quod distinctio voluntatis diuine in voluntatem beneplaciti, & in voluntatem signi est distinctio voluntatis in voluntatem propriè dictam, & metaphoricè, nam voluntas beneplacita est voluntas propriè dicta, vel actus suus volendi quod aliquid sibi placet, sed voluntas signi dicitur metaphoricè voluntas dei, eo modo quo signum nominatur metaphoricè nomine rei cuius est signum, ut imago Hercules vocatur Hercules.

5 Et hoc potest esse dupliciter, vno modo ratione similitudinis inter signum & signatum, ut in exemplo iam posito. Alio modo ratione proportionis quasi arguendo, quod sicut se habent signum & signatum in vno, sic se habeant in alio. Et sic est in proposito nostro. Quia enim in nobis ille qui precipit, vel consultat aliquid fieri, videtur illud velle: similiter qui prohibet aliquid fieri videtur velle illud non fieri: qui autem aliquid facit, vult illud fieri, qui verò permittit aliquid fieri, cum possit impedire, videtur illud velle. Ideo in deo idem ponitur, scilicet quod præceptum, consilium, prohibitio, operatio, & permissio sunt vel dicitur voluntas diuina, propter dictam similitudinem vel magis proportionem.

6 Sufficientia autem signorum vel voluntatum signi (quod idem est) dupliciter accipitur. Vno modo ex parte volitorum. Alio modo ex parte volentis. Ex parte volitorum sic, quia signum aut est respectu boni, aut mali: si respectu mali, aut negatiuè, & sic est prohibitio, aut affirmatiuè, & sic est permissio. Si respectu boni, aut boni præsentis, & sic est operatio, aut futuri, & sic sunt præceptum & consilium: præceptum quidè respectu boni necessarii ad salutem, consilium verò respectu boni supererogationis. Ex parte verò volentis sic, quia signum voluntatis diuinae aut significat id quod Deus vult facere per seipsum, aut per alium. Si per seipsum aut directè tanquam se agens, & sic est operatio, aut interpretatiuè, & sic est permissio, sicut dicimus illum facere, qui permittit cum possit impedire. Si verò sit signum eius quod vult facere per alium, aut hoc est respectu boni faciendi, aut mali vitandi, si respectu boni faciendi, vel est respectu boni necessarii ad salutem, vel respectu boni supererogationis. Si respectu boni necessarii ad salutem, sic est præceptum, si respectu boni supererogationis, sic est consilium, si verò sit respectu mali vitandi, sic est prohibitio. Et sic in vniuerso voluntas signi in quinque diuiditur, in præceptum, consilium, prohibitionem, operationem, & permissionem, quæ in hoc versu continentur, Præcipit & prohibet, permittit, consultat, implet.

7 Vel aliter sic, quod cum duplex sit voluntas diuina, scilicet antecedens & consequens (ut patebit sequente distinctione) quædam sunt signa voluntatis antecedentis, & quædam consequentis: signa autem voluntatis antecedentis aut sunt respectu boni prosequendi, aut respectu mali fugiendi, si respectu boni prosequendi aut respectu boni necessarii ad salutem, & sic est præceptum, aut respectu boni supererogationis, & sic est consilium, si verò sint respectu mali fugiendi, sic est prohibitio. Sunt autem duo signa respectu boni, & vnum tantum respectu mali, quia nullum malum licitum est fieri, propter quod omne malum est prohibitum. Sed bonorum quoddam est, quod non potest licite omitti, & de hoc est præceptum. Aliud verò potest licite omitti, & de hoc est consilium. Signum autem voluntatis consequentis aut est respectu boni quod

Vide Cate. 1. q. 19. ar. 2

7. 1. 22. 11.